Archival Science: International Journal on Recorded Information 24, br. 1 i 2 (2024).

Prvi broj dvadeset i četvrtoga sveska časopisa *Archival Science: International Journal on Recorded Information*, objavljen u ožujku 2024. godine, sadržava šest izvornih radova.

U prvom radu naslova *The lost historical archives od the City of Szczecin* ("Izgubljeni povijesni arhiv grada Szczecina") autori Paweł Gut i Radosław Gaziński istražuju okolnosti nestanka arhivskoga gradiva u poljskom gradu Szczecinu (Stettin), koje je izgubljeno nakon Drugoga svjetskoga rata. Autori rekonstruiraju okolnosti u kojima je došlo do nestanka spisa, njihovu unutarnju strukturu te upućuju na ograničenja koja gubitci spisa predstavljaju suvremenim povijesnim istraživačima. U članku prikazuju razvoj lokalnoga arhiva u kompleksnim povijesnim okolnostima i pod različitim administrativnim upravama te istražuju okolnosti u kojima je gradivo predavano državnomu arhivu, pa kasnije vraćano gradskomu, što je u konačnici dovelo do njegova gubitka za vrijeme i neposredno nakon Drugoga svjetskoga rata.

Autori Pekka Nenttonen i Saara Packalén u članku *Results of archival appraisal: a study of Finnish City* ("Rezultati arhivskoga vrednovanja: primjer jednoga finskoga grada") bave se iznimno zahtjevnom arhivističkom temom

– pitanjem vrednovanja gradiva na primjeru grada Helsinkija. U članku je opisana politika određivanja i utvrđivanja rokova čuvanja dokumentacije u Finskoj na razini Finskoga nacionalnoga arhiva i lokalnih arhiva te cjelokupna problematika koja proizlazi iz postupaka vrednovanja i izlučivanja. U tom kontekstu autori su proveli kvantitativnu analizu gradiva Helsinkija, koje je obuhvaćeno Planom za upravljanje dokumentacijom grada Helsinkija (*Records Management Plan od the City of Helsinki*).

Peter Williams, Elizabeth Shepherd, Anna Sexton i Elizabeth Lomas u članku *Working with care leavers and young people still in care: ethical issues in the co-development of a participatory recordkeeping app* ("Rad s osobama koje su napustile sustav skrbi i s mladim osobama koje su još uvijek u sustavu: etička pitanja u zajedničkom razvoju participativne aplikacije za upravljanje dokumentacijom") govore o upravljanju podatcima o osobama koje su u sustavu socijalne skrbi ili su napustile sustav skrbi, te se u najvećoj mjeri osvrću na etička pitanja u vezi s pristupom navedenim podatcima. Studijom proizišlom iz projekta MIRRA (Memory-Identity-Rights in Records-Access) zaključeno je da bi mladi ljudi i njihove obitelji trebale biti uključene u stvaranje i upravljanje dokumentacijom te da bi osobe koje izađu iz sustava socijalne skrbi trebale dugoročno odlučivati o tom što će se dogoditi sa spisima koji sadržavaju podatke o njima.

The Great Lakes Research Alliance for the Study of Aboriginal Arts and Cultures (GRASAC) je mreža istraživača, muzejskih ustanova i pripadnika zajednica koja prikuplja i objedinjuje muzejske i arhivske podatke o domorodačkim kulturama Velikih jezera – Anishinaabe, Haudenosaunee i Huron-Wendat, koji se nalaze u muzejima, arhivima i knjižnicama diljem svijeta. Podatci se prikupljaju u centraliziranoj bazi podataka GRASAC Knowledge Sharing System (GKS). Autori Alexandria J. Rayburn, Ricardo L. Punzalan, Andrea K. Thomer u članku *Persisting through friction: growing a community driven knowledge infrastructure* ("Ustrajanje unatoč poteškoćama: razvijanje infrastrukture znanja kroz zajednicu") opisuju početke nastojanja dijeljenja znanja i podataka kroz bazu te tranziciju sa baze zaštićene lozinkom na otvorenu bazu, čiji je cilj omogućiti pristup većemu broju pripadnika istraživanih zajednica. U članku su iznesene i poteškoće s kojima se sustav susreće.

Autorica Viviane Frings-Hessami u članku *Motivations for personal recordkeeping practices: the roles of personal factors, recordkeeping literacy and the affordances of records* ("Motivacija za vođenje osobne dokumentacije: uloga osobnih čimbenika, spisovodstvene pismenosti i priuštljivosti zapisa") problematizira pitanje stvaranja i čuvanja osobne dokumentacije na primjeru razvojnoga projekta i istraživanja koji su provedeni među ženama u ruralnim dijelovima Bangladeša. Pitanja kojima se bavi su zašto pojedine osobe stvaraju i čuvaju osobnu dokumentaciju, kako na to utječu godine, obrazovanje i pismenost te koji su motivi za njezino stvaranje i čuvanje.

Godine 2020. Keele University Institute for Social Inclusion (KISI) u Ujedinjenom Kraljevstvu organizirao je tribinu pod naslovom *The Perspective Collective, Opening a Window onto Rights and Reality: Hearing and Recording Experiences of Disability Rights to Shape Future Responses*. Pri tom su otvorena brojna pitanja koja u posljednjem članku prvoga sveska naslova *Breaking out of the box: increasing the representation of disability within arhive science* ("Iskakanje iz okvira: povećanje vidljivosti invaliditeta unutar arhivistike") istražuju i prezentiraju autori Abigail Pearson, Miro Griffith, Burgandi Rakoska, Christian Harrison, Karian Schuitema i Ezgi Tascioglu. Autori u članku definiraju arhiv, tumače invaliditet u kontekstu arhivske djelatnosti te istražuju što je do sada učinjeno i što bi se moglo i trebalo učiniti u budućnosti kako bi odnos prema osobama s invaliditetom bio izdignut iznad uvriježenih percepcija o istima kao bolesnim, krhkim i ovisnim osobama, na percepciju osoba s invaliditetom kao punopravnih sudionika u kreiranju sociološkoga i političkoga diskursa. Kako tvrde autori, arhivistička znanost i struka u ovom trenutku ne razumiju invaliditet te stoga ne mogu predstavljati niti biti pristupačni osobama s invaliditetom. Da bi se to promijenilo, struka treba prestati na invaliditet gledati samo kroz prizmu arhivistike, te ga shvatiti kao cjelokupni koncept i zajednicu kojoj treba osigurati potpunu inkluzivnost promjenom arhivskih praksi i politika.

Drugi broj prošlogodišnjega sveska časopisa *Archival Science*, objavljen u lipnju, započinje uvodnim riječima urednika Elliota Freemana, Violet Hamence-Davies i Joanne Evans *Dignity by design: pathways to participatory recordkeeping systems* ("Kreiranje dostojanstva: putovi koje vode u kreiranje participativnih sustava za upravljanje dokumentacijom") kojima je prikazan kratak tematski osvrt na izdanje te su predstavljeni objavljeni radovi. U člancima su u različitim kontekstima i na različitim primjerima prikazane promjene u arhivističkim pristupima, koji, za razliku od onih tradicionalnih, u punoj većoj mjeri u obzir uzimaju ljudska prava, dignitet, poštovanje i pravo na samoodređenje kroz aktivno sudjelovanje u oblikovanju sustava za prikupljanje i očuvanje dokumentacije na način na koji su same osobe na koje se dokumentacija odnosi u centru toga sustava.

U tom smislu, prva tri izvorna rada govore o različitim vrstama dokumentacije triju domorodačkih zajednica, o utjecaju zapadnih kultura i kolonizacije na kreiranje i tumačenje tih zapisa te o promjeni pristupa prema dokumentaciji u postkolonijalnom i suvremenom vremenu.

U prvom radu *Returning love to Ancestors captured in the archives: Indigenous wellbeing, sovereignty and archival sovereignty* ("Uzvraćanje ljubavi predcima zabilježenima u arhivima: Domorodačka dobrobit, suverenitet i arhivski suverenitet") autorica Kirsten Thorpe istražuje cjelokupne potrebe australskih domorodačkih zajednica za upravljanjem njihovim arhivskim materijalom s dostojanstvom i poštovanjem, i u tom naglašava važnost arhiva. Na primjeru fotografske

izložbe pod naslovom *In Living Memory* ("Živuće uspomene") bivšega New South Wales Aborigines Welfare Board ("Odbor za dobrobit Aboridžina Novoga Južnoga Walesa") prikazuje arhivističke pristupe kojima se podržavaju načela povjerenja, uzajamne koristi i recipročnih uloga.

Članak *Beyond access: (re)designing archival guides for changing landscapes* ("Više od pristupačnosti: (re)dizajniranje arhivskih vodiča s ciljem izmjene pristupa") autora Mikea Jonesa i Rebea Taylora govori o radu *Stories in Stone: an annotaded history and guide to collections of Ernest Westlake (1855-1922)*, nastalom 2013. godine, a temeljenom na radu Engleza Ernesta Westlakea. On je, između ostaloga, u ranim godinama 20. stoljeća putovao Tasmanijom, prikupljajući kamene alate, bilješke i intervjue s pripadnicima aboridžinske zajednice. Tasmanijska kolekcija koju je Westlake prikupio od 1923. godine čuva se u Pitt Rivers Museum u Oxfordu, te sadržava podatke od neprocjenjive važnosti za zajednicu Palawa, tj. tasmanijsku autohtonu zajednicu s kojom autor članka blisko surađuje od 1999. godine. Navedeni vodič inicijalno je objavljen kako bi bio omogućen i poboljšan pristup podatcima zajednici Palawa. Od 2023. godine vodič *Stories in Stone* nije mrežno dostupan. Trenutačno se radi na njegovu novom pokretanju, koje bi ovoga puta aktivno uključilo zajednicu Palawa u kreiranje koncepta predstavljanja materijala s ciljem da se autohtonim zajednicama pomogne u ostvarivanju dostojanstva, suverenosti i samoodređenja u upravljanju dokumentacijom koja se na njih odnosi.

Jeannette A. Bastian i Stanley H. Griffin u članku *Archival dignity, colonial records and community narratives* ("Arhivsko dostojanstvo, kolonijalni zapisi i narativi zajednica") razmatraju pitanje upravljanja arhivskim gradivom i tumačenja arhivskih materijala dekoloniziranih zajednica na Karibima. Otok St. Kitts, tj. Saint Christopher, u 16. stoljeću bio je kolijevka britanskoga kolonijalizma, u 19. stoljeću polazište otpora kolonijalizmu na Karibima, a danas su Sveti Kristofor i Nevis zasebna otočna država u Karipskom moru. Na primjeru mrežne stranice koja na temelju arhivskih izvora govori o povijesti otoka St. Kitts istražena je uloga digitalnih tehnologija u razumijevanju i tumačenju povijesti te vraćanju arhivskoga dostojanstva u kontekstu dekolonizacije i stvaranja vlastitoga kulturnoga identiteta.

Ostali radovi ovoga broja bave se različitim vidovima upravljanja dokumentacijom u sustavima koji obuhvaćaju različite ranjive skupine ljudi.

Autori Martine Hawkes, Joanne Evans i Barbara Reed u članku *Caring records: professional insights into child-centered case note recording* ("Zapisi u sustavu skrbi: profesionalni uvid u upravljanje dokumentacijom koje dijete stavlja u centar") predstavljaju pilot-studiju koja je obuhvatila intervjuiranje i anketiranje studenata socijalnoga rada i osoba koje rade na razvoju socijalnih radnih kurikula s Australskoga sveučilišta i djelatnika koji rade u Australskoj službi za zaštitu djece u vezi s bilježenjem i čuvanjem podataka o zanemarivanoj

i zlostavljanoj djeci i njihovim obiteljima. Istražuju percepciju sudionika o vođenju dokumentacije na način koji dijete stavlja u centar (*child-centered case recording*) te istražuju prepreke i mogućnosti za razvoj takvoga načina upravljanja dokumentacijom.

Sličnim se pitanjem i u radu *The need for a participatory recordkeeping system for children and young people placed in residential care homes: the case of Sweden* ("Potreba za participativnim upravljanjem dokumentacijom za djecu i mlade u smještajnim domovima: švedski slučaj") bave autori Proscovia Svard i Sheila Zimic. Budući da trenutačni sustav upravljanja dokumentacijom ne stavlja u centar upravljanje dokumentacijom individualnih osoba koje su korisnici domova, autori na slučaju Švedske ukazuju na potrebu izmjene sustava na način da djeca i mladi koji su, ili su bili korisnici smještajnih domova, sudjeluju u kreiranju i upravljanju vlastitim dokumentima.

Victoria Lemieux, Amber Gallant, Panthea Pourmalek, Hoda Hamouda, Nicole Johnston, Samantha El-Ghazal, Jon Unruh, Niloufar Vahid-Massoudi u radu *Designing recordkeeping systems for transitional justice and peace: 'on the ground' experiences and practices relating to organizations supporting conflict-affected peoples* ("Osmišljavanje sustava vođenja evidencije za tranzicijsku pravdu i mir: iskustva i prakse 'na terenu' povezane s organizacijama koje podržavaju narode pogođene sukobima") predstavljaju rezultate istraživanja oblikovanja i implementacije spisovodstvenih sustava organizacija koje se bave zaštitom osoba iz ratnih područja koje su morale napustiti svoje domove. Članak govori o prednostima digitalnih sustava u spisovodstvu takvih organizacija, ali i ukazuje na potencijalne rizike i ranjivosti takvih sustava.

Autori Gregory Rolan i Antonina Lewis zatvaraju broj člankom *The perpetual twilight of records: consentful recordkeeping as moral defence* ("Vječni sumrak u upravljanju dokumentacijom: vođenje dokumentacije uz pristanak kao moralna obrana"). Članak govori o važnosti uspostavljanja sustava upravljanja dokumentacijom uz sudjelovanje i pristanak osoba na koje se podatci iz dokumentacije odnose u okolnostima neizbježne uporabe podataka za svrhu za koju oni nisu prvotno namijenjeni te o mogućnostima razvoja sustava koji će uzeti u obzir pristanak pojedinaca u upravljanju dokumentacijom koja se na njega odnosi uz primjenu etičkih i arhivističkih načela te ljudskih prava u kreiranju i uporabi spisovodstvenih praksi i sustava. Isto je prikazano na razvoju AiLEC Lab's sustava za prikupljanje i obradu podataka te prikupljanju fotografija ljudi u kontekstu provedbe zakonodavnoga sustava.

Monika Banić